

K Ö N Y V I S M E R T E T É S

Hornyik Zsuzsanna

Bűnmegelőzés-alapú társadalom

Prevenció a XXI. században

Crime prevention-based society

Prevention in the 21st century

Absztrakt

A globalizációs technológiák eredményezte újfajta kihívásoknak köszönhetően teljesen átalakult a bűnözés jellege, eddig nem ismert kockázati tényezők jelentek meg a kriminalitás területén, amelyekkel kénytelenek vagyunk szembenézni. Mi lehet a megoldás? A bemutatni kívánt kötet igyekszik megadni a választ, amely egyszerűen megfogalmazva nem más, mint a profilaxison alapuló társadalomszemlélet.

Kulcsszavak: bűnmegelőzés, globalizációs technológiák, kriminalitás

Abstract

Due to new challenges resulted in globalisation technologies, the character of delinquency changed perfectly, new risk factors appeared on the area of criminality that we have to face now. What could be the solution? The here presented book tries to give an answer, which is – simply formulated – a society approach based on prophylaxis.

Keywords: crime prevention, globalisation technologies, criminality

Dr. Garamvölgyi László, a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács kommunikációs igazgatója 2015-ben írt könyve napjainkban talán méginkább aktuális

üzeneteket fogalmaz meg több, különböző aspektusból vizsgálva a bűnmegelőzést. A Studium Plusz Kft. kiadásában megjelent mű több fejezetre tagozódik. Már az előszó előrevetíti, hogy milyen összetett a témafelvetés, milyen sokrétű módon közelíti a szerző a jelenkori társadalmakban rejlő kockázati tényezőket, amelyeket a globalizáció, a sokszínű környezeti-társadalmi-technológiai hatások nagy mértékben befolyásolnak. Kimondja, hogy az életünk jelentős része a kibertérben zajlik, amelynek vannak negatív és pozitív hozadécai is, de leleményesen és kreatívan a prevenció szolgálatába kell állítani a digitális élettér adta lehetőségeket. A könyv első fejezete a „*Velünk élő kriminalitás*” címet viseli. Ebben egy történelmi visszatekintéssel indul a jelenség leírása, amelyben a magyar kriminalitás alakulásának sajátosságai is bemutatásra kerülnek, a nyolcvanas években megjelenő szervezett bűnözés, a rendszerváltást követő demoralizáció, a szabadság fogalmának félreértelmezése, a média egyre fokozódó szerepe és negatív hatása az állampolgárok biztonságérzetére. Olyan kérdésekre is választ kapunk, hogy milyen tényezők befolyásolják az állampolgárok közérzetét, milyen jelentőséggel bírnak a globalizált világ civil szervezetei, milyen szerepet játszanak a társadalmak életében. Mennyiben követik a gazdasági ciklusok változásait a bűnözési mutatók. Végül megállapítást nyer, hogy jelen századunkban oly mértékben átalakul a bűnözés szerkezete, mennyisége, mozgása, olyan kriminális sajátosság rajzolódik ki, amely a bűnözés hagyományos paramétereivel többé már nem leírható. A „*Közbiztonság-közbizonytalanság*” című fejezet sok fontos tényezőre rávilágít, többek között arra, hogy az ember biztonságérzete tulajdonképpen annak a feltételezése, hogy védett a bűnözéssel szemben, a közbizonytalanságot pedig egy bizonyos társadalomszervező erő hiánya idézi elő. A fogalmak elemzése során megállapítást nyer, hogy számos szakember foglalkozott a fundamentális definíciók megalkotásával, ennek köszönhetően a biztonságnak is sokfajta értelmezése létezik és a globalizációs folyamatoknak köszönhetően egyre többször kerül előtérbe a biztonság kérdése mind nemzetállami, mind nemzetközi szinten. A harmadik rész, a „*Globalizáció-evolúciós zsákutca*” a globalizációs technológiák veszélyére kívánja felhívni a figyelmet, tudniillik nem ismerjük a fejlődés távlatait és a technikai újítások alkalmazásának, felhasználásának lehetőségeit sem. Mennyiben hatnak ezek az emberi gondolkodásmódra, az agyműködésre, milyen szelekciós nyomás nehezedik mai világunkra, amely egészen más, mint a fejlődéstörténetünket eddig befolyásoló tényezők, nem egyszerű kérdések. Olyan tudományterületek, mint a biotechnológia, genetika, nanotechnológia is említésre kerülnek, több, érdekes egyetemi kutatás eredményeinek ismertetésével együtt. Vajon megtalálja-e a helyét az ember az őt körülvevő „*tudománytechnikai úrkorszakban*”? A szerző szerint az emberi fajnak most kellene a reflexivitás és

szelekciós attitűd szempontjából a csúcson lenni, de ez még sincs így. A következő fejezet címe „*Rend és morál*”, amelyben – sok más híresség mellett – Deák Ferencről is olvashatunk egy rövid idézetet: „*Egyetlen paragrafus kell: viselkedj tisztességesen!*” A rend fogalmának több meghatározását is megismerhetjük, amely tulajdonképpen egyfajta állami és társadalmi békességet jelent. A moralitás kérdését a szervezett bűnözés (maffia) tevékenysége kapcsán is vizsgálja a szerző, több, érdekes példát is felsorakoztatva. Megállapítást nyer, hogy a rend és morál egymást kiegészítő, egymást erősítő fogalmak, mint az írott és íratlan szabályok. Vigyázni kell azonban az arányokra a társadalom életének szabályozását illetően. A „*Politika és bűnözés*” címet viselő fejezet érdekes gondolatokkal indít, mégpedig azzal a kérdéssel, vajon igazi-e a mai tömegtársadalmak demokráciája. A politika és bűnözés kapcsolatát a már korábban is említett maffia szervezetek működésén keresztül szemlélteti a szerző, ismerteti a szervezett bűnözés és korrupció kapcsolatát, jellemzi a politikai sajátosságokat, felhívja a fokozódó globális egyenlőtlenségekre és azok következményeire a figyelmet. Kimondja, hogy a kriminológiai kutatások egyik legnagyobb hiánya a politikai bűnözés tematikus vizsgálatának elmulasztása. A „*Zombiapokalipszis*” című rész azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy a globalizációs technológiák milyen veszélyt jelentenek valójában az emberi evolúcióra, az emberi szellemre nézve, maga a globalizáció hogyan kelt társadalmi feszültségeket, amelyek egészen a terrorizmusig terjedhetnek, és amelynek köszönhetően eddig ismertelen biztonsági rizikófaktorral szembesülnek az emberek. Mekkora jelentősége van az agressciónak és milyen fajtáit különböztetjük meg, szintén megismerhetjük ebben a fejezetben, továbbá azt is, miért veszélyes a Z generációra nézve az, hogy a virtuális, online világ számukra minden másnál természetesebb lett. Végül a szerző azzal sem marad adósunk, hogy megmagyarázza, mit ért zombiapokalipszis alatt, miszerint az nem más, mint egy igen ijesztő zűrzavaros állapot, amelyet a globalizációs technológiák, a mesterséges intelligenciák dermesztő jövőépe sugall. Elgondolkodtató megállapítással zárul a fejezet, mégpedig „*Bárhol járunk, bármit csinálunk, szinte zombik módjára mozgunk, mert csak a Facebookot, az Instagramot, a leveleinket, stb-t nézegetjük, teljesen kizárva a való világot.*” A „*Vénusz-projekt*” címet viselő fejezet a mai kor társadalmához vezető kulturális fejlődési szakaszokat vizsgálja a régmúltig visszanyúlva azt elemzi, hogy milyen folyamatok vezettek a különböző – pénzügyi, társadalmi, természeti – válságok kialakulásához. Ezt követően mutatja be az 1975-ben útnak indított Vénusz-projektet, amely Jacque Fresco nevéhez fűződik és ami nem más, mint a fennálló társadalmi problémákra megfogalmazott válasz. Egy olyan, globálisan fenntartható társadalmi rendszer, amely egy erőforrás-alapú gazdaságra épül, ahol

hatékony energiafelhasználás, a természeti erőforrásokkal felelősségteljes gazdálkodás, és fejlett automatizáció valósul meg. Ezt követően a szerző számba veszi, mennyire utópisztikus az elképzelés, illetve mi valósítható meg belőle. A következő rész a „*Média*”, amelyben az írott és íratlan sajtóorgánumok társadalomban betöltött szerepe kerül taglalásra, felvetődik a kérdés, önálló hatalmi ág-e a sajtó vagy sem. Felmerül, hogy mekkora felelőssége van az értéktéremtésben a közösségi és társadalmi együttélések vonatkozásában. A médiabizalom – jelenti ki a szerző – akkor lehet tényleg társadalmi tőke, ha összekapcsolódik a társadalmi védekező mechanizmusok magyarázatával bűnmegelőzési módszereket és prevenciós megoldásokat kínálva. A fejezet második részében a globalizációs médiatechnológiák hozta újszerű kommunikációs módszerek kerülnek bemutatásra. A „*Carpe diem*” című rész többek között a félelem, a szorongás és stressz jelentőségét elemzi a kriminalitás szempontjából, valamint itt is megjelenik, több fejezeten végig haladva, az újfajta kockázati tényezők elemzése, amelyekkel a mai kor társadalmának kell szembenéznie. A globalizáció egyik legnagyobb kihívása a kibontakozó világméretű kriminalitás, gondolva a terrorizmus mellett a kiberhadviselésre, a határokon áttelő korrupcióra. A „*De via*” címet viselő fejezet felteszi a kérdést, vajon a büntetőjogi eszközök mennyire képesek a globális társadalmi változások szülte újfajta bűncselekményeket megfelelően szankcionálni, készen állnak-e a nemzetállamok, hogy a nemzetközi kriminalitást hatékonyan kezeljék, milyen újabb kihívásokat generál a migráció a kontinentális büntetőjogrendszerre nézve. Megállapítást nyer, hogy a bűnmegelőzés terén paradigmaváltásra van szükség, hogy a bűnmegelőzés paradigmája olyan profilaxis, amely meg kell, hogy küzdjön az évszázados kriminális hagyományokkal, miközben meg kell alkossa az elhárítás, védelem intézményesített rendszerét is. A bűnmegelőzésnek társadalmi küldetése van, társadalmi funkciót is betölt, használati értéke van a különböző társadalmi csoportok, egyének viszonyrendszerében. Az emberi civilizáció fennmaradásának egyetlen biztosítója a profilaxisalapú társadalom. Az „*Epilógus*”-ban megfogalmazott legfontosabb üzenet, hogy a bűnmegelőzésalapú társadalom olyan újfajta közösségi társulás, amely képes átalakítani hagyományos viselkedésünket, kultúránkat és gondolkodásunkat.

Felhasznált irodalom

Garamvölgyi L. (2015): *Bűnmegelőzés-alapú társadalom, Prevenció a XXI. században*. Studium Plusz Kft.